

Comparison of Divorce Adjustment, Coping with Stress and Loneliness Feeling in Independent and Family-Dependent Divorced Women

Fatemeh Shariati¹, Seyyed Ali Aleyasin^{2*}

1- Master of Clinical Psychology, Department of Clinical Psychology, Ashtian Branch, Islamic Azad University, Ashtian, Iran.

2- Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, Ashtian Branch, Islamic Azad University, Ashtian, Iran.

Corresponding author: Seyyed Ali Aleyasin, Assistant Professor, Department of Clinical Psychology, Ashtian Branch, Islamic Azad University, Ashtian, Iran.

Email aleyasin_psychology@yahoo.com.

Received: 15 May 2023

Accepted: 12 July 2023

Abstract

Introduction: Divorced women who are independent from their families, compared to divorced women who are dependent on their families, may show strategies to deal with tension, adapt to divorce, and feel lonely. The present study aimed to compare divorce adjustment, coping with stress and loneliness feeling in independent and family-dependent divorced women.

Methods: The method of present research is descriptive-comparative. The statistical population of this research included all the divorced women covered by the Imam Khomeini Relief Foundation in Qom in 2019, from which 35 independent women and 35 women dependent on the family were selected through non-random and convenience sampling method. The research instruments included demographic questionnaire, "Fisher Divorce Adjustment Scale", "Coping Inventory for Stressful Situations" and "Loneliness Scale". Content validity of the instruments were measured by qualitative method and reliability by internal consistency method by calculating Cronbach's alpha coefficient. The data was analyzed in SPSS. 24.

Results: The results of the multivariate analysis of variance showed that there was a significant difference between divorce adjustment ($P=0.001$, $F=88.09$), task-oriented coping ($P=0.015$, $F=6.22$), emotion-oriented coping ($P=0.001$, $F=72.9$), avoidant-distracted coping ($P=0.001$, $F=11.7$) and loneliness feeling ($P=0.001$, $F=46.5$) between independent and family-dependent divorced women.

Conclusions: Family-independent divorced women showed a higher score in task-oriented coping and a lower score in emotion-oriented and avoidant-distracted coping compared to family-dependent divorced women. Family-independent divorced women showed a higher score in the total score of divorce adjustment and a lower score in the total score of loneliness feeling compared to family-dependent divorced women. Therefore, it is suggested to the officials of the Imam Khomeini Relief Foundation to implement training courses on coping strategies to reduce the feeling of loneliness and increase adaptation to divorce and the independence of divorced women dependent on the family.

Keywords: Loneliness Feeling, Coping with Stress, Divorce Adjustment, Divorced Women.

مقایسه سازگاری با طلاق، مقابله با تنش و تنهایی در زنان مطلقه مستقل و وابسته به خانواده

فاطمه شریعتی^۱، سید علی آل یاسین^{۲*}

۱- کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی بالینی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، آشتیان، ایران.

۲- استادیار، گروه روانشناسی بالینی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، آشتیان، ایران.

نویسنده مسئول: سید علی آل یاسین، استادیار، گروه روانشناسی بالینی، واحد آشتیان، دانشگاه آزاد اسلامی، آشتیان، ایران.
ایمیل: aleyasin_psychology@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۴/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۲۵

چکیده

مقدمه: زنان مطلقه مستقل از خانواده های خود نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده های خود ممکن است. راهبردهای مقابله با تنش، سازگاری با طلاق و تنهایی را از خود نشان دهند. هدف پژوهش حاضر مقایسه میزان سازگاری با طلاق، مقابله با تنش و تنهایی در زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده است.

روش کار: روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-مقایسه ای است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام زنان مطلقه تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی شهر قم در سال ۱۳۹۹ بود که از میان آن ها ۳۵ تن زن مستقل از خانواده و ۳۵ تن از زنان وابسته به خانواده به روش نمونه گیری غیر تصادفی و دردسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه جمعیت شناختی، «مقیاس سازگاری طلاق فیشر» (Fisher Divorce Adjustment Scale)، «سیاهه مقابله با موقعیت های تنش زا» (Coping Inventory for Stressful Situations) و «مقیاس تنهایی» (Loneliness Scale) بود. روایی محتوای ابزارها به روش کیفی و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ اندازه گیری شد. داده ها در نرم افزار اسپس اس نسخه ۲۴ تحلیل شد.

یافته ها: نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری نشان داد که بین سازگاری با طلاق ($F=88/09, P=0/001$)، مقابله تکلیف مدار ($F=6/22, P=0/015$)، مقابله هیجان مدار ($F=72/9, P=0/001$)، مقابله با حواس پرتی اجتنابی ($F=11/7, P=0/001$) و تنهایی ($F=46/5, P=0/001$) تفاوت معناداری بین زنان مطلقه مستقل و وابسته به خانواده وجود داشت.

نتیجه گیری: زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در مقابله تکلیف مدار و نمره پایین تری را در مقابله هیجان مدار و مقابله با حواس پرتی اجتنابی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. زنان مطلقه مستقل از خانواده، نمره بالاتری را در نمره کل سازگاری با طلاق و نمره پایین تری را در نمره کل تنهایی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. لذا به مسئولین کمیته امداد امام خمینی پیشنهاد می شود دوره های آموزشی راهبردهای مقابله ای جهت کاهش تنهایی و افزایش سازگاری با طلاق و استقلال زنان مطلقه وابسته به خانواده اجرا شود.
کلیدواژه ها: تنهایی، زنان مطلقه، سازگاری با طلاق، مقابله با تنش.

مقدمه

است. واکنش متقابل خانواده، چگونگی کیفیت زندگی آن و تأثیر آن بر اجزا و نهادهای دیگر جامعه، اندیشمندان را بر آن داشته است که با رویکردهای مختلف به مطالعه این واحد اجتماعی بپردازند (۱). ازدواج رابطه ای انسانی، پیچیده، ظریف و پویاست و از ویژگی های خاصی برخوردار است. هر

خانواده (family) به لحاظ قدمت، ابتدایی ترین و از لحاظ گستردگی جهان شمول ترین نهاد اجتماعی است. خانواده واحدی با ابعاد گوناگون است که به دلیل اهمیت و جایگاه ویژه اش از دیرباز مورد توجه اندیشمندان اجتماعی بوده

فردی ابتدا و در شکل طبیعی اش رابطه زناشویی خود را با عشق و علاقه شروع می کند. اما گاهی پس از مدتی ممکن است زن یا شوهر یا هر دوی آن ها نسبت به عمق و شکل رابطه خود دچار تردید شوند و چون بین توقعات خود از زندگی و واقعیت های موجود در زندگی زناشویی شان هماهنگی لازم را نمی بینند، دچار سردی در روابط می شوند (۲).

یکی از مسائل اجتماعی که در زمان معاصر اهمیت فزاینده ای یافته و ابعاد پیچیده ای پیدا کرده، مسئله طلاق (divorce) و به تبع آن فروپاشی زندگی خانوادگی است. خانواده از ارکان عمده و از نهادهای اصلی هر جامعه به شمار می رود (۳). برای بسیاری از افراد، ازدواج با رضایت و سعادت آغاز می شود، اما به تدریج به سمت سرازیری می لغزد و حتی عاملی برای دلهره و پریشانی می شود. بیشتر افراد در دوره ای از زندگی خود ازدواج می کنند، اما تقریباً دو سوم ازدواج های اول به جدایی یا طلاق پایان می یابد (۴).

طلاق، شایع ترین تأثیر مخرب تعارض است و آمار بالای طلاق در کشورهای غربی گواه آن است، به طوریکه میزان آن به بیش از ۵۰ درصد می رسد. میزان طلاق در کشور ایران براساس آمارهای موجود در سال های مختلف بین ۱۱ تا ۱۶ درصد در حال نوسان است و در کل، آمار حاکی از افزایش آن است (۵). طلاق همواره به عنوان یکی از رویدادهای آندوهگین زندگی توصیف شده و با افزایش آسیب پذیری نسبت به بیماری ها و نیز افزایش خطر مرگ زود هنگام همبستگی دارد (۶). جدایی و طلاق که امروز تبدیل به رویدادهای مهمی در طول عمر افراد شده است، افراد بسیاری را تحت تأثیر پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و روانشناختی قرار داده است (۷). بعلاوه، تأثیرات طلاق و شرایط عاطفی نامطلوب آن که بر خانواده وارد می شود به سلامت روان فرزندان طلاق، نیز آسیب می رساند (۸).

زنان بیشتر از مردان از مشکلات فردی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، عاطفی و والدینی پس از طلاق و آسیب های آن رنج می برند، بطوریکه نگرانی ها و دغدغه های اقتصادی و مسئولیت های مالی فرزندان و مشکلات روانی آن ها افزایش خواهد یافت. البته پیامدهای طلاق برای همه زنان به یک میزان نیست و ممکن است که برای برخی با توجه به شرایط زندگی خفیف یا شدیدتر باشد. یکی از مهم ترین مشکلات زنان در بسیاری از موارد، پس از فوت همسر یا جدایی، مشکلات مالی است. بسیاری از زنانی که طلاق

می گیرند به دلیل عدم توانایی در کار کردن و مشکلات بیشتر اقتصادی، به خانواده خود وابسته خواهند بود (۹).

از آنجا که طلاق روند رو به رشدی را در جامعه طی می کند و زنان در این فرآیند آسیب های اجتماعی و روانشناختی بیشتری را متحمل می شوند، بنابراین، بهبود زندگی و سازگاری (adjustment) آن ها پس از طلاق ضروری است (۱۰). در این میان، زنانی که با شرایط پس از طلاق، سازگاری بهتری پیدا می کنند، از سلامت جسمی و روانی بیشتری برخوردار هستند (۱۱). واقعه طلاق آسیب پذیری افراد به خصوص زنان را در مقابل بیماری جسمی و روانی دوچندان می کند (۱۲). یکی از عواملی که ممکن است تحت تأثیر طلاق قرار بگیرد، موضوع سازگاری روانی است. جدایی و طلاق یک تنیدگی بزرگ محسوب می شود و ممکن است منجر به واکنش های سازگاری کوتاه مدت و بلندمدت شود (۱۳). سازگاری با طلاق به عنوان یک فرآیند چند بعدی تعریف شده است که شامل ابعاد روانشناختی، اجتماعی و مالی می باشد (۱۴). طلاق، نیازمند بیشترین تغییر برای سازگاری مجدد در افراد است (۱۵). مهارت های مقابله ای (coping styles) شامل طیف وسیعی از اقداماتی است که در پاسخ به تجربیات تنش زا در جهت سازگاری صورت می پذیرد. در واقع مقابله نقش مهمی در سازگاری با طلاق دارد (۱۶). مقابله شامل تمام تلاش های شناختی و رفتاری است که برای مهار، کاهش یا تحمل درخواست های درونی یا بیرونی به کار گرفته می شود (۱۷) و شامل سبک های مقابله ای، تکلیف مدار، هیجان مدار و اجتنابی می شود (۱۸).

یکی از مهم ترین احساساتی که زنان پس از طلاق تجربه می کنند، تنهایی (loneliness) است. تنهایی را می توان نارسایی و ضعف محسوس در روابط بین فردی دانست که به تجربه نارضایتی از روابط اجتماعی منجر می شود (۱۹). تنهایی را حالتی در نظر می گیرند که در آن فرد فقدان روابط با دیگران را ادراک یا تجربه می کند و شامل عناصر اصلی و مهمی مانند احساس نامطلوب فقدان یا از دست دادن همدم، جنبه های ناخوشایند و منفی روابط از دست رفته و از دست دادن سطح کیفی روابط با دیگری است (۲۰). وضعیت زن پس از طلاق، روندی از محرومیت های گوناگون مانند اختلال در مناسبات اجتماعی دوران زندگی مشترک، کاهش نفوذ اجتماعی، از دست دادن حمایت های اجتماعی و طرد اجتماعی را در پی دارد (۱۹). کاهش فعالیت های اجتماعی و

است. لذا هدف پژوهش حاضر مقایسه سازگاری با طلاق، مقابله با تنش و تنهایی در زنان مطلقه مستقل از خانواده و زنان مطلقه وابسته به خانواده است.

روش کار

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-مقایسه ای بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام زنان مطلقه تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی شهر قم در سال ۱۳۹۹ بود که از میان آن ها ۳۵ زن مستقل از خانواده و ۳۵ زن وابسته به خانواده به روش نمونه گیری به روش غیر تصادفی و در دسترس انتخاب شدند. با استفاده از «نرم افزار جی پاور» (G*Power Software)، با توجه به تعداد گروه ها $U=2$ ، سطح اطمینان ۹۵ درصد و توان آزمون $0/9$ و اندازه اثر $0/8$ تعداد نمونه معادل ۳۰ تن برای هر گروه بدست آمد (۲۸) که با در نظر گرفتن احتمال ریزش، ۳۵ تن انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل گذشت مدت زمان حداقل ۲ سال از طلاق، سن ۲۵ تا ۳۵ سال، حداقل سواد خواندن و نوشتن و داشتن گوشی موبایل با قابلیت اجرای پرسشنامه های برخط، عدم دریافت همزمان مداخله روانشناختی و ابتلا به بیماری های مزمن برای هر ۲ گروه زنان مستقل از خانواده و زنان وابسته به خانواده بود.

بعلاوه، درآمد و مسکن کاملاً مستقل از خانواده مبدأ برای گروه زنان مستقل از خانواده و زندگی با خانواده برای زنان وابسته به خانواده بود که به صورت خودگزارش دهی بررسی شد. همچنین رضایت آگاهانه و تمایل به همکاری در این پژوهش از معیار های ورود بود. معیارهای خروج از پژوهش شامل پاسخگویی ناقص به پرسشنامه های پژوهش بود. به منظور جمع آوری اطلاعات از ابزارهایی به شرح زیر استفاده شد.

پرسشنامه جمعیت شناختی شامل سن، تعداد فرزندان، طول مدت طلاق و شغل بود.

«مقیاس سازگاری طلاق فیشر» (Fisher Divorce Adjustment Scale) توسط Fisher در کلرادو در آمریکا در سال ۱۹۷۶ ساخته شده که شامل ۱۰۰ عبارت است که ۶ زیر مقیاس احساس خودارزشی (feeling self-worth) با عبارت های ۶، ۹، ۱۳، ۱۵، ۲۰، ۲۱، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۳۳، ۳۵، ۳۹، ۴۷، ۵۲، ۵۵، ۶۰، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۲، ۷۳، ۷۸، ۷۹، ۱۰۰، رها شدن (disentanglement) با عبارت های ۳، ۱۰، ۱۲، ۱۷، ۲۵، ۳۰، ۴۱، ۴۳، ۴۹، ۵۱، ۵۷، ۵۹، ۶۴، ۶۶، ۷۱، ۷۶، ۷۷، ۸۰، ۸۲، ۸۶

زناشویی، از دست رفتن جایگاه اجتماعی و همچنین از دست رفتن پایگاه حمایت اجتماعی خانواده و جامعه از مهمترین پیامدهای اجتماعی طلاق می باشند (۲۱).

نتایج پژوهش ها نیز حاکی از آن است که طلاق، زنان مطلقه را در معرض چالش های اجتماعی و خانوادگی از جمله انزوای اجتماعی، مالی و عاطفی و سازگاری قرار می دهد و نیاز به سازگاری با طلاق و تنهایی ناشی از آن و مقابله مؤثر مالی با آن، به چشم می خورد. با این حال عواملی نظیر مسائل مالی ممکن است در این مسئله تأثیرگذار باشد. نتایج پژوهش قدیمی آزاد و همکاران (۲۲) نشان داد که بین طرد و انزوای اجتماعی و سازگاری زنان پس از طلاق از رابطه معکوس وجود دارد. نتایج پژوهش Wright و همکاران (۲۳) نشان داد مشارکت در اجتماع باعث کاهش تنهایی و انزوای اجتماعی افراد مطلقه و ارتقای سازگاری با طلاق در آن ها می شود. Kaleta & Mróz (۲۴) در مطالعه خود دریافتند که احساس خودارزش مندی، از سازگاری پس از طلاق ناشی می شود. بعلاوه، نتایج مطالعه جلوپاری و همکاران (۲۵) نشان داد که مشارکت در فعالیت های اجتماعی و نحوه مقابله با طلاق، بر انطباق پذیری در فرآیند سازگاری پس از طلاق مؤثر هستند. نتایج پژوهش اسمعیلی و همکاران (۲۶) نشان داد که مقابله تکلیف مدار شامل تمرکز بر ساختن حال و آینده مطلوب و تلاش برای بهبود شرایط مالی و برخورداری از مهارت های زندگی از عوامل مؤثر در سازگاری پس از طلاق در زنان مطلقه محسوب شدند. در پژوهش باستانی و همکاران (۲۷) حمایت عاطفی و مادی شامل تأمین مسکن و رشد فردی در کسب درآمد و استقلال مالی از جمله عوامل مؤثر بر سازگاری با طلاق بودند.

با توجه به مطالب فوق، زنان مطلقه ممکن است برای تأمین معاش به خانواده خود وابسته باشند یا اینکه نه تنها برای تأمین معاش از خانواده خود مستقل باشند بلکه مسکنی مستقل برای زندگی خود تدارک ببینند. البته این زنان ممکن است بسته به میزان انزوای اجتماعی شان تفاوت داشته باشند و مقابله با تنش و سازگاری با طلاق متفاوتی از خود نشان دهند. زنان نیمی از منابع انسانی جوامع هستند که توجه به سلامت روان آن ها بسیار حائز اهمیت است (۱۹). با بررسی پیشینه پژوهش ها می توان دریافت که مطالعات صورت گرفته در حوزه طلاق و زنان مطلقه کمتر به ابعاد روانی این گروه از افراد پرداخته و بیشتر به عوامل زمینه سازو پیشگیری از آن اختصاص داده شده

«سیاهه مقابله با موقعیت های تنش زا» (Coping Endler & Parker Inventory for Stressful Situations) توسط Parker در کانادا در سال ۱۹۹۰ ساخته شده و شامل ۴۸ عبارت است که ۳ مؤلفه مقابله تکلیف مدار (task-oriented coping) با عبارت‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰ را در یک طیف لیکرت از هرگز=۱ تا ۵ مورد ارزیابی قرار می دهد. حداقل نمره در این ابزار برای هر مولفه ۱۶ و حداکثر نمره ۸۰ است. در این ابزار نمره بالاتر در هر عامل به معنای سطح بالاتری از آن مؤلفه است به طوری که نمره ۱۶ تا ۳۲ در هر مؤلفه به معنای سطوح پایین آن مؤلفه، ۳۳ تا ۴۸ سطوح متوسط و ۴۹ تا ۸۰ سطوح بالای آن است (۳۴).

در پژوهش Endler & Parker (۳۴) روایی سازه به روش روایی همگرایی «پرسشنامه مقابله با موقعیت های تنش زا» بر روی ۵۳ تن زن دانشجوی کانادایی با «پرسشنامه سبک های دفاعی» (Defense Styles Questionnaire) در دامنه ای از ۰/۲۷ تا ۰/۵۹ و پایایی به روش همسانی درونی و با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ روی ۸۳۲ زن و مرد دانشجوی کانادایی، در دامنه ای از ۰/۷۷ تا ۰/۹۲ گزارش شد. در پژوهش Choi و همکاران (۳۵) روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی «پرسشنامه مقابله با موقعیت های تنش زا» بر روی ۳۰۲ تن مردم عادی کره ای بررسی و ساختار ۳ عاملی تأیید شد. پایایی به روش همسانی درونی و با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ برای نمونه فوق، در دامنه ای از ۰/۸۶ تا ۰/۹۲ گزارش شد.

در پژوهش محبی و همکاران (۳۶) روایی سازه به روش تحلیل عاملی تأییدی «پرسشنامه مقابله با موقعیت های تنش زا» روی ۳۰۰ دانشجوی زن و مرد دانشگاه شهید بهشتی بررسی و ساختار ۳ عاملی تأیید شد. پایایی به روش همسانی درونی و با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ برای نمونه فوق، در دامنه ای از ۰/۷۸ تا ۰/۷۹ گزارش شد. در پژوهش شکری و همکاران (۳۷) روایی سازه به روش تحلیل عاملی تأییدی «پرسشنامه مقابله با موقعیت های تنش زا» بر روی ۴۱۹ دانشجوی زن و مرد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

۹۰، ۹۹ احساس خشم نسبت به خود (feeling self-anger) با عبارت های ۵، ۸، ۱۴، ۲۷، ۳۲، ۳۴، ۳۷، ۴۵، ۵۳، ۶۱، ۶۳، ۸۴، سوگ (grief) با عبارت های ۲، ۷، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۲۴، ۲۹، ۳۶، ۴۲، ۴۴، ۴۸، ۵۰، ۵۶، ۵۸، ۶۵، ۷۵، ۸۱، ۸۷، ۸۹، ۹۰، ۹۴، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰ بازسازی اعتماد اجتماعی (rebuilding social trust) با عبارت های ۳۸، ۴۶، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۷۴، ۸۳، ۸۸، ۹۵ و خودارزشی اجتماعی (social self-worth) با عبارت های ۱، ۴، ۱۹، ۲۲، ۲۳، ۵۴، ۸۵، ۹۲، ۹۷ را در یک طیف لیکرت ۵ درجه ای از هرگز=۱ تا ۵ مورد ارزیابی قرار می دهد. حداقل نمره در این ابزار ۱۰۰ و حداکثر نمره ۵۰۰ است. در ابزار نمره ۱۰۰ تا ۱۴۹ نشان دهنده سازگاری با طلاق خیلی کم، ۱۵۰ تا ۲۴۹ سازگاری با طلاق کم، ۲۵۰ تا ۳۴۹ سازگاری با طلاق متوسط، ۳۵۰ تا ۴۴۹ سازگاری با طلاق زیاد و بالاتر از ۴۵۰ سازگاری با طلاق خیلی زیاد است (۲۹).

Yasumitsu & Satoko (۳۰) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس سازگاری طلاق فشر» روی ۵۰۰ تن مردم عادی ژاپن با «مقیاس رضایت از زندگی» (Satisfaction With Life Scale) برابر با ۰/۴۸ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، ۰/۹۶ گزارش شد. در پژوهش Slanbekova و همکاران (۳۱) روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی «مقیاس سازگاری طلاق فشر» روی ۹۰ تن مردم عادی روس بررسی و ساختار ۳ عاملی تأیید شد. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، ۰/۸۴ گزارش شد.

در پژوهش آسنجرانی و همکاران (۳۲) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس سازگاری طلاق فشر» با «مقیاس رضایت از زندگی» (Satisfaction With Life Scale) روی ۲۰۰ تن از زنان و مردان مطلقه شهر اراک برابر با ۰/۸۹ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، در دامنه ای از ۰/۶۹ تا ۰/۹۳ گزارش شد. در پژوهش خجسته مهر و همکاران (۳۳) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس سازگاری طلاق فشر» بر روی ۳۰ تن از زنان مطلقه شهر اهواز با «پرسشنامه سلامت عمومی» (General Health Questionnaire) در دامنه ای از ۰/۷۹ تا ۰/۸۳ و نیز پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، در دامنه ای از ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ گزارش شد.

مقابله با موقعیت های تنش زا»، «مقیاس تنهایی» و «مقیاس سازگاری طلاق فیشر» برای تمام عبارت ها مورد تأیید ۳ تن از مدرسین روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان قرار گرفت. نتایج حاکی از روایی محتوای مطلوب بود. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ «پرسشنامه مقابله با موقعیت های تنش زا»، «مقیاس تنهایی» و «مقیاس سازگاری طلاق فیشر» بر روی نمونه پژوهش به ترتیب برابر با ۰/۷۶، ۰/۷۳ و ۰/۷۸ به دست آمد.

نحوه اجرای پژوهش به این شکل بود که پس از اخذ مجوز های لازم از دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان و کمیته امداد امام خمینی، فراخوان شرکت در این پژوهش به همراه شماره تلفن تماس با پژوهشگر اول مقاله در کمیته امداد پخش شد. پس از تماس زنان و اعلام همکاری و رضایت آگاهانه به صورت شفاهی، پرسشنامه ها برای آن ها به صورت «برخط» (online) ارسال شد و از شرکت کنندگان خواسته شد صادقانه به پرسشنامه ها پاسخ دهند. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در پژوهش حاضر سعی شد که اصل رازداری رعایت شود. به طوری که به شرکت کنندگان در مورد حفظ اطلاعات شخصی ایشان اطمینان داده شد. همچنین طبق اصل شرکت داوطلبانه، شرکت کنندگان صورت تمایل از پژوهش کنار گذاشته می شدند و آن ها آزاد بودند که نام و نام خانوادگی خود را ذکر نکنند و یا هویت خود را در پرسشنامه فاش نکنند. در پایان پژوهش نیز به آن ها یادآوری شد که از اطلاعات به دست آمده، فقط استفاده آماری خواهد شد.

در پژوهش حاضر جهت توصیف داده ها از میانگین و انحراف معیار و تحلیل داده ها از روش های آماری تی برای گروه های مستقل (independent sample T test)، آزمون کای دو (chi-square) و تحلیل واریانس چندمتغیری (Multivariate Analysis of Variance) و آماره فیشر (Fisher statistic) و برای آزمون پیش فرض های آزمون از آزمون شاپیرو-ویلک (Shapiro-Wilk test)، آزمون لویین (Levene's test)، آماره ام باکس (M.Box) و سطوح معناداری ۰/۰۵ و ۰/۰۱ استفاده شد. داده ها در نرم افزار اس پی اس نسخه ۲۴ تحلیل شد.

یافته ها

در پژوهش حاضر میانگین \pm انحراف معیار سنی زنان مطلقه

و مرکز بررسی و ساختار ۳ عاملی تأیید شد. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ برای نمونه فوق، در دامنه ای از ۰/۷۰ تا ۰/۸۶ گزارش شد.

«مقیاس تنهایی» (Loneliness Scale) توسط Russell در آمریکا در سال ۱۹۹۶ ساخته شده و شامل ۲۰ عبارت است که ۳ زیر مقیاس عدم ارتباط خانواده (lack of family communication) با عبارت های ۲، ۴، ۹، ۱۲، ۱۶ و ۱۸، عدم ارتباط با دوستان (lack of communication with friends) با عبارت های ۱، ۳، ۵، ۱۰، ۱۱، ۱۵ و ۱۹ و نشانه های تنهایی عاطفی (emotional loneliness signs) با عبارت های ۶، ۷، ۸، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷ و ۲۰ را در یک طیف لیکرت ۴ درجه ای از هرگز= ۱، به ندرت= ۲، گاهی= ۳ و همیشه= ۴ مورد ارزیابی قرار می دهد. عبارت های ۱، ۵، ۶، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۶، ۱۹ و ۲۰ به صورت معکوس نمره گذاری می شوند. حداقل نمره در این ابزار ۲۰ و حداکثر نمره ۸۰ است. برای این ابزار سطح بندی نمره گزارش نشده است (۳۸). در پژوهش Russell (۳۸) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس تنهایی» روی ۴۸۹ دانشجوی آمریکایی با «مقیاس افتراقی تنهایی» (Differential Loneliness Scale) برابر با ۰/۷۲ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، ۰/۹۰ گزارش شد. در پژوهش Arimoto & Tadaka (۳۹) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس تنهایی» روی ۴۳۰ مادر ژاپنی با «پرسشنامه ادراک سلامت روانی» (Subjective Health Perception Questionnaire) برابر با ۰/۲۴ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، ۰/۹۲ گزارش شد.

در پژوهش بحیرایی و همکاران (۴۰) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس تنهایی» روی ۴۲۰ دانشجوی دانشگاه های شهر تهران با «سپاهه افسردگی بک» (Beck Depression Inventory) برابر با ۰/۶۷ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ روی ۷۰ تن دانشجوی دانشگاه های شهر تهران ۰/۸۵ گزارش شد. در پژوهش زارعی و همکاران (۴۱) روایی سازه به روش روایی همگرا «مقیاس تنهایی» روی ۳۰۰ تن دانشجوی زن و مرد دانشگاه های شهر تهران را با «شاخص شبکه اجتماعی» (Social Network Index) برابر با ۰/۵۵- و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ در نمونه فوق، ۰/۹۱ گزارش شد.

در پژوهش حاضر روایی محتوا به روش کیفی «پرسشنامه

فاطمه شریعتی و سید علی آل یاسین

داشتند. در گروه زنان وابسته به خانواده ۲۱ تن (۶۰ درصد) ۱ فرزند، ۱۱ تن (۳۱/۴۳ درصد) ۲ فرزند و ۱۳ تن (۳۷/۱۴ درصد) ۳ فرزند داشتند. مقایسه تعداد فرزندان ۲ گروه به لحاظ فراوانی با استفاده از آزمون کای دو، نشان داد بین ۲ گروه تفاوت معناداری وجود ندارد ($P=0/741$). در میان زنان مستقل از خانواده ۱۶ تن (۴۵/۷۱ درصد) شغل آزاد و ۱۹ تن (۵۴/۲۹ درصد) شغل دولتی داشتند.

مستقل از خانواده $0/512 \pm 28/74$ و میانگین \pm انحراف معیار سنی زنان مطلقه وابسته به خانواده $0/541 \pm 28/08$ بود. مقایسه میانگین سنی ۲ گروه نشان داد که بین ۲ گروه زنان مطلقه مستقل و وابسته به خانواده به لحاظ میانگین سنی تفاوت معناداری وجود نداشت ($P=0/446$). در گروه زنان مستقل از خانواده ۲۴ تن (۶۸/۵۷ درصد) ۱ فرزند، ۹ تن (۲۵/۷۱ درصد) ۲ فرزند و ۲ تن (۵/۷۱ درصد) ۳ فرزند

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار سازگاری با طلاق، مقابله با تنش و تنهایی

متغیر	مؤلفهها/ زیر مقیاس ها	میانگین زنان مطلقه مستقل از خانواده	انحراف معیار زنان مطلقه مستقل از خانواده	میانگین زنان مطلقه وابسته به خانواده	انحراف معیار زنان مطلقه وابسته به خانواده
سازگاری با طلاق	احساس خود ارزشی	۵۴/۸۰	۱۰/۰۴	۴۸/۱۰	۱۲/۲۰
	رها شدن	۵۱/۷۰	۸/۴۳	۴۵/۲۰	۱۲/۵
	احساس خشم نسبت به خود	۶۵/۵۰	۷/۵۴	۷۳/۸۰	۷/۳۳
	سوگ	۷۱/۶۰	۸/۲۶	۸۰/۶۰	۹/۷۱
	بازسازی اعتماد اجتماعی	۲۶/۹۰	۳/۴۰	۲۳/۳۰	۲/۳۱
	خود ارزشی اجتماعی	۳۱/۰۶	۲/۵۴	۲۵/۶۰	۲/۳۰
	نمره کل سازگاری با طلاق	۳۰۱/۶۸	۳/۵۱	۲۹۷/۳۷	۲/۸۷
مقابله با تنش	مقابله تکلیف مدار	۴۳/۳۰	۶/۵۶	۳۸/۸	۷/۹۴
	مقابله هیجان مدار	۲۷/۹۰	۲/۴۴	۳۵/۴۰	۴/۲۸
	مقابله با حواس پرتی اجتنابی	۲۶/۶۰	۲/۸۹	۳۳/۰۷	۹/۹۲
تنهایی	عدم ارتباط خانواده	۱۵/۲۰	۱/۷۶	۱۲/۲۰	۲/۳۳
	عدم ارتباط با دوستان	۱۰/۲۰	۲/۶۹	۱۵/۱۰	۱/۸۰
	نشانه های تنهایی عاطفی	۱۱/۰۲	۲/۰۹	۱۴/۹۰	۲/۶۵
	نمره کل تنهایی	۳۵/۷۱	۱/۷۰	۳۸/۸۲	۱/۵۸

وابسته به خانواده و میانگین مولفه مقابله هیجان مدار و مولفه مقابله با حواس پرتی اجتنابی زنان مطلقه مستقل از خانواده از میانگین زنان مطلقه وابسته به خانواده کمتر بود. بعلاوه، میانگین زیرمقیاس تنهایی عدم ارتباط با خانواده در زنان مطلقه مستقل از خانواده بیشتر از زنان مطلقه وابسته به خانواده بود و میانگین زیر مقیاس های تنهایی عدم ارتباط با دوستان و نشانه های تنهایی عاطفی و نمره کل تنهایی زنان مطلقه مستقل از خانواده کمتر از زنان مطلقه وابسته به خانواده بود.

جدول ۱ نشان می دهد میانگین زیر مقیاس های احساس خود ارزشی، رها شدن، بازسازی اعتماد اجتماعی و خود ارزشی اجتماعی و نمره کل سازگاری با طلاق در زنان مطلقه مستقل از خانواده بیشتر از میانگین زنان مطلقه وابسته به خانواده و سوگ در زنان مطلقه مستقل از خانواده کمتر از زنان مطلقه وابسته به خانواده بود. جدول ۱ همچنین نشان می دهد میانگین مولفه مقابله تکلیف مدار زنان مطلقه مستقل از خانواده بالاتر از میانگین این مولفه در زنان مطلقه

جدول ۲: مقایسه سازگاری با طلاق در بین زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیری

منبع تغییر	مؤلفه ها/ زیر مقیاس ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	مقدار احتمال	اندازه اثر
گروه	احساس خودارزشی	۷۶۹/۵	۱	۷۶۹/۵	۵/۹۶	۰/۰۱۷	۰/۰۸۱
	رها شدن	۷۲۶/۱	۱	۷۲۶/۱	۶/۰۳	۰/۰۱۷	۰/۰۸۲
	احساس خشم نسبت به خود	۱۱۶۲/۰	۱	۱۱۶۲/۰	۲۱/۰۶	۰/۰۰۱	۰/۲۳۶
	سوگ	۱۳۸۶/۰	۱	۱۳۸۶/۰	۱۶/۶۰	۰/۰۰۱	۰/۱۹۷
	بازسازی اعتماد اجتماعی	۲۱۹/۰	۱	۲۱۹/۰	۲۷/۳۰	۰/۰۰۱	۰/۲۸۷
	خودارزشی اجتماعی	۵۱۲/۳	۱	۵۱۲/۳	۸۸/۰۹	۰/۰۰۱	۰/۵۶۴
	نمره کل سازگاری با طلاق	۳۲۵/۷	۱	۳۲۵/۷	۳۱/۶۵	۰/۰۰۱	۰/۳۱۱

جدول ۲ نشان می دهد بین زیر مقیاس های احساس خودارزشی ($F=۵/۹۶$, $P=۰/۰۱۷$)، رها شدن ($P=۰/۰۱۷$)، احساس خشم نسبت به خود ($F=۲۱/۰۶$)، سوگ ($F=۱۶/۶۰$, $P=۰/۰۰۱$)، بازسازی اعتماد اجتماعی ($F=۲۷/۳۰$, $P=۰/۰۰۱$)، خودارزشی اجتماعی ($F=۸۸/۰۹$, $P=۰/۰۰۱$) و نمره کل سازگاری با طلاق ($F=۳۱/۶۵$, $P=۰/۰۰۱$) تفاوت معناداری بین گروه زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده وجود داشت. لذا زنان مطلقه مستقل از خانواده، نمره بالاتری را در مؤلفه های احساس خودارزشی، رها شدن، بازسازی اعتماد اجتماعی، خودارزشی اجتماعی و سازگاری با طلاق به طور کلی و نمره پایین تری را در مؤلفه های احساس خشم نسبت به خود و سوگ، نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند.

جدول ۳ مقایسه مقابله با تنش در زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیری

منبع تغییر	مؤلفه ها/ زیر مقیاس ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	مقدار احتمال	اندازه اثر
گروه	مقابله تکلیف مدار	۳۳۹/۴	۱	۳۳۹/۴	۶/۲۲	۰/۰۱۵	۰/۰۸۴
	مقابله هیجان مدار	۹۵۵/۷	۱	۹۵۵/۷	۷۲/۹	۰/۰۰۱	۰/۵۱۷
	مقابله با حواس پرتی اجتنابی	۷۰۴/۰۰۱	۱	۷۰۴/۰۰۱	۱۱/۷	۰/۰۰۱	۰/۱۴۷

جدول ۳ نشان می دهد بین مؤلفه مقابله تکلیف مدار ($F=۶/۲۲$, $P=۰/۰۱۵$)، مؤلفه مقابله هیجان مدار ($P=۰/۰۰۱$)، و مؤلفه مقابله با حواس پرتی اجتنابی ($F=۷۲/۹$, $P=۰/۰۰۱$) تفاوت معناداری بین گروه زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده وجود داشت. لذا زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در مؤلفه مقابله تکلیف مدار و نمره پایین تری را در مؤلفه مقابله هیجان مدار و مؤلفه مقابله با حواس پرتی اجتنابی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند.

جدول ۴ مقایسه تنهایی در زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیری

منبع تغییر	مؤلفه ها/ زیر مقیاس ها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	مقدار احتمال	اندازه اثر
گروه	عدم ارتباط خانواده	۱۴۹/۱	۱	۱۴۹/۱	۳۳/۳	۰/۰۰۱	۰/۳۲۹
	عدم ارتباط با دوستان	۴۱۱/۶	۱	۴۱۱/۶	۷۴/۲	۰/۰۰۱	۰/۵۲۲
	نشانه های تنهایی عاطفی	۲۵۷/۴	۱	۲۵۷/۴	۴۶/۵	۰/۰۰۱	۰/۴۰۷
	نمره کل تنهایی	۱۶۹/۷	۱	۱۶۹/۷	۶۲/۶۸	۰/۰۰۱	۰/۴۸۷

جدول ۴ نشان می دهد بین زیرمقیاس های تنهایی عدم ارتباط خانواده ($F=۳۳/۳$, $P=۰/۰۰۱$)، تنهایی عدم ارتباط با دوستان ($F=۷۴/۲$, $P=۰/۰۰۱$)، نشانه های عاطفی تنهایی ($F=۴۶/۵$, $P=۰/۰۰۱$) و نمره کل تنهایی ($F=۶۲/۶۸$, $P=۰/۰۰۱$) تفاوت معناداری بین گروه زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده وجود داشت. بدین ترتیب که زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در زیرمقیاس های تنهایی، عدم ارتباط با خانواده و نمره پایین تری را در

تفاوت معناداری بین گروه زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده وجود داشت. لذا زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در زیرمقیاس های تنهایی، عدم ارتباط با خانواده و نمره پایین تری را در

به طور دفاعی با تنش کنار می‌آیند. همسو با این یافته ها جلویاری و همکاران (۲۵) عنوان داشتند که طلاق برای بسیاری از زنان به معنای رویارویی با فشار روانی مفرط است. برای مقابله با چالش‌های پس از طلاق، لازم است، زنان مطلقه با استفاده از روش‌های مختلف تکلیف مدار از مقاومت بیشتری برخوردار شوند. بدین ترتیب، زنان مطلقه ای که با استفاده از مقابله تکلیف مدار یا رویکردی بر عامل تنش‌زا متمرکز می‌شوند و سعی می‌کنند اقدامات سازنده‌ای در راستای تغییر شرایط زندگی خود انجام دهند، به استقلال دست خواهند یافت. زیرا با استفاده از مقابله تکلیف مدار این زنان بر تکلیف خود متمرکز می‌شود و سعی در حل آن دارد. در چنین شرایطی به جمع‌آوری اطلاعات مربوط به رویدادهای تنش‌زای زندگی فردی و اجتماعی خود می‌پردازند، منابعی را که از آن برخوردار است را ارزیابی می‌کند و برای استفاده از منابع در دسترس خود طرح و برنامه آماده می‌کنند (۱۷).

در پژوهش حاضر زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در زیر مقیاس تنهایی ارتباط با خانواده و نمره پایین تری را در زیر مقیاس‌های تنهایی عدم ارتباط با دوستان و نشانه‌های تنهایی عاطفی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. این نتایج با یافته‌های حاصل از پژوهش قدیمی آزاد و همکاران (۲۲) و Wright و همکاران (۲۳) همسو بود. پژوهش‌های ناهمسو با یافته‌های حاضر یافت نشد. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت جامعه تعریف مناسبی برای زن مطلقه در نظر نمی‌گیرد؛ چرا که وی نه در مقام یک مجرد است و نه در جایگاه یک متأهل و یکی از پایه‌های اصلی هویت خود را از دست داده است. بعلاوه، علاوه، نگرشی منفی نسبت به زنان مطلقه در جامعه وجود دارد و آن‌ها از گزند طعنه‌ها و نگاه‌های کنجکاوانه اطرافیان در امان نیستند و در فرایند طلاق، اکثراً انگشت اتهام به سمت زنان اشاره می‌رود (۱۹). در برخی مواقع رفتار جامعه با فرد مطلقه به گونه‌ای است که احساس می‌کند دیگر در جامعه جایی ندارد. امکان دارد پس از مدتی، فرد مطلقه شاهد نوعی طرد نمادین از سوی اجتماع باشد که فشار روانی زیادی را بر او اعمال می‌کند و پس از مدتی تصمیم به حضور کمتر در اجتماع و روابط اعضای فامیل می‌گیرد تا شاهد این فشار روانی و طرد از جانب دیگران نباشد. در نهایت این امر ممکن است موجب کاهش روابط فرد مطلقه و تنهایی در او شود (۴۲). به

زیرمقیاس‌های تنهایی عدم ارتباط با دوستان، نشانه‌های تنهایی عاطفی و تنهایی به طور کلی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند.

بحث

هدف پژوهش حاضر مقایسه سازگاری با طلاق، مقابله با تنش و تنهایی در زنان مطلقه مستقل و زنان مطلقه وابسته به خانواده بود. در پژوهش حاضر زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در زیرمقیاس‌های احساس خودارزشی، رها شدن، بازسازی اعتماد اجتماعی و خودارزشی اجتماعی و نمره پایین تری را در زیرمقیاس‌های احساس خشم نسبت به خود و سوگ، نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. این نتایج با یافته‌های حاصل از پژوهش باستانی و همکاران (۲۷) و Kaleta & Mróz (۲۴) همسو بود. پژوهش‌های ناهمسو با یافته‌های حاضر یافت نشد. در تبیین یافته حاضر می‌توان عنوان داشت که کاهش اعتماد به نفس، خود ارزشمندی پایین، فقدان‌هایی هستند که ممکن است فرد پس از طلاق تجربه کند (۲۴). ازدواج به عنوان یک حادثه پر دغدغه زندگی به حساب می‌آید. لذا انتظار می‌رود که افراد مطلقه با خاتمه ازدواج و بروز طلاق، طی سال‌های بعد از طلاق با فشارهای روانی مواجه شوند. یکی از تأثیراتی که طلاق بر روی زنان می‌گذارد مشکل سازگاری با طلاق است، زیرا طلاق فقدان است که اثرات نامطلوبی بر فرد و خانواده به جا می‌گذارد (۳۳).

در پژوهش حاضر زنان مطلقه مستقل از خانواده نمره بالاتری را در مولفه راهبرد تکلیف مدار و نمره پایین تری را در مولفه مقابله هیجان مدار و مقابله با حواس پرتی اجتنابی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. این نتایج با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های اسمعیلی و همکاران (۲۶) و جلویاری و همکاران (۲۵) همسو بود. پژوهش‌های ناهمسو با یافته‌های حاضر یافت نشد. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت تعداد زیادی از افراد در مواجهه با مشکلات زندگی خود، فاقد توانایی‌های اساسی و لازم می‌باشند و همین امر آن‌ها را در رویارویی با مشکلات و مسائل زندگی روزمره آسیب پذیر می‌کند. رویدادهای تنش‌زا، افراد را از نظر شناختی، فیزیولوژیکی و هیجانی تحت تأثیر قرار داده ولی افراد، شیوه‌های متفاوتی برای رویداد تنش‌زا و تأثیرات آن‌ها دارند و معمولاً به صورت مستقیم یا

طلاق و استقلال زنان مطلقه وابسته به خانواده، اجرا شود. از محدودیت های مطالعه حاضر، شرکت زنان مطلقه مراجعه کننده به کمیته امداد امام خمینی بود که از سطح اقتصادی پایینی برخوردار بودند و این امر ممکن است بر نتایج پژوهش اثر گذاشته باشد. از این رو تعمیم یافته ها باید با احتیاط صورت گیرد. تعداد زیاد سوالات پرسشنامه ها نیز از محدودیت های مطالعه حاضر بوده است.

سیاسگزاری

مقاله حاضر بخشی از پایان نامه کارشناسی ارشد فاطمه شریعتی، رشته روانشناسی بالینی، با راهنمایی آقای دکتر سیدعلی آل یاسین در دانشگاه آزاد اسلامی واحد آشتیان است که با کد ۱۳۹۹/۱۱/۳۰ در سامانه پژوهشیار دانشگاه آزاد اسلامی به نشانی <https://ris.iau.ac.ir> ثبت شده است. بدین وسیله از همه زنان مطلقه ای که در این پژوهش شرکت کردند، همچنین مسئولین کمیته امداد امام خمینی و دانشگاه آزاد اسلامی که با همکاری خود امکان این پژوهش را فراهم آوردند، تشکر و قدردانی می شود.

تضاد منافع

نویسندگان مقاله حاضر هیچ گونه تضاد منافی را گزارش نکردند.

طور کلی می توان گفت از آنجایی که زنان مطلقه مستقل از خانواده دارای درآمد مستقل نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده هستند، بنابراین، وجود چنین شرایطی می تواند از انزوای اجتماعی در زنان مطلقه مستقل از خانواده جلوگیری می کند (۲۲). همچنین در تبیین تفاوت ۲ گروه در انزوای اجتماعی می توان گفت زنان مطلقه مستقل از خانواده با توجه به ارتباطاتی که با بیرون از محیط خانه دارند و هیچ مانعی نیز در این مسئله متوجه آن ها نیست. بنابراین، بهتر می توانند در اجتماع حضور داشته و انزوای کمتری را تجربه می کنند اما در زنان بازگشته به خانه پدری با وجود سخت گیری های انجام شده از سوی خانواده پدری از جمله پدر و برادر این ارتباطات را محدود کرده و این افراد انزوا و کناره گیری بیشتری را از جامعه تجربه می کنند (۴۳).

نتیجه گیری

زنان مطلقه مستقل از خانواده، نمره بالاتری را در مقابله تکلیف مدار و نمره پایین تری را در مقابله هیجان مدار و مقابله با حواس پرتی اجتنابی نسبت به زنان مطلقه وابسته به خانواده از خود نشان دادند. زنان مطلقه مستقل از خانواده، نمره بالاتری را در نمره کل سازگاری با طلاق و نمره پایین تری را در نمره کل تنهایی نسبت به زنان مطلقه وابسته از خود نشان دادند. لذا به مسئولین کمیته امداد امام خمینی پیشنهاد می شود دوره های آموزشی راهبردهای مقابله ای جهت کاهش تنهایی و افزایش سازگاری با

References

1. Alijani F, Najafi Sh, Nazari F. [The role of psychological capital and differentiation of self in predicting emotional divorce in female teachers]. *Journal of Health Promotion Management*. 2022;11(4):12-23. <https://jhpm.ir/article-1-1277-en.pdf>
2. Rezvani H, Saemi H. [Correlation between self-differentiation and neuroticism with emotional divorce in married students of Azad Shahr Azad University]. *Journal of Health Promotion Management*. 2019;8(2):23-30. <http://jhpm.ir/article-1-912-en.html>
3. Asadyan A, Sedaghat K. [Sociological explanation of social factors effective on divorce (the case of Ghaemshahr city)]. *Journal of Applied Sociology*. 2014;25(2):97-116. https://jas.ui.ac.ir/article_18366_en.html

4. Yu Y, Wu D, Wang J-M, Wang Y-C. Dark personality, marital quality, and marital instability of Chinese couples: An actor-partner interdependence mediation model. *Personality and Individual Differences*. 2020;154(1):109689-109699. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191886919306294> <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109689>
5. Bakhshipour B, Asadi M, Kiani AR, Shiralipour A, Ahmaddoost H. [The relationship between family function and marital conflict in couples who had decided to get divorced]. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2012;13(2):10-19. https://www.researchgate.net/publication/340547380_The_relationship_between_Family_Function_and_Marital_Conflict_in_Couples_who_had_Decided_to_get_Divorced_A_Canonical_Correlation

6. Sbarra DA, Coan JA. Divorce and health: Good data in need of better theory. *Current Opinion in Psychology*. 2017;13(1):91-95. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352250X16300707> <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.05.014>
7. Mulder CH, Dewilde C, van Duijn M, Smits A. The association between parents' and adult children's homeownership: A comparative analysis. *European Journal of Population*. 2015;31(5):495-527. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4675791/> <https://doi.org/10.1007/s10680-015-9351-3>
8. Nazari R, Sardaripoor M, Kakavand A, Mansobifar M. [The relationship between personality traits, marital stability, and equality perception]. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2020;10(1):73-82. <https://jdisabilstud.org/article-1-1272-en.pdf>
9. Nikbakht A, Pashaei Sabet F, Bastami A. [Life of women after divorce]. *Journal of Nursing Education*. 2016;4(3):66-74. <https://ijpn.ir/article-1-875-en.pdf>
10. Vafaei L, Soleimaninan AA, Mohammadzade Ebrahimi A. [The effectiveness of "Forgiveness-Based Group Counseling" on post-divorce women's adjustment]. *Journal of Health Promotion Management*. 2020;9(2):11-21. <https://jhpm.ir/article-1-1054-en.pdf>
11. Nazarifar M, Sudani M, Khojasteh-Mehr R, Farhadirad H. [Explanation of factors influencing divorced woman's adjustment after divorce: A qualitative study]. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*. 2018;6(4):477-492. https://jqr1.kmu.ac.ir/article_91111.html
12. Galla BM. Within-person changes in mindfulness and self-compassion predict enhanced emotional well-being in healthy, but stressed adolescents. *Journal of Adolescence*. 2016;49(1):204-217. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27107398/> <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.03.016>
13. Ghezselflo M, Saadati N, Rostami M. Effectiveness of trauma-based cognitive-behavioral therapy on adjustment after divorce. *Family Pathology, Counseling & Enrichment*. 2019;4(8):89-106. https://fpcej.ir/browse.php?a_id=189&sid=1&slc_lang=en
14. Castaldo DD, Carlson J. Divorced, without Children: Solution Focused Therapy with Women at Midlife (Routledge Series on Family Therapy and Counseling). 1st edition. England, UK: Routledge; 2008. <https://www.amazon.com/Divorced-without-Children-Photorealistic-Rendering/dp/0415955858>
15. Iri H, Makvandi B, Bakhtiarpour S, Hafezi F. [Comparison of the effectiveness of Acceptance and Commitment Therapy and Dialectical Behavioral Therapy on health anxiety, psychosocial adjustment and cognitive emotion regulation of divorced women]. *Medical Journal of Mashhad University of Medical Sciences*. 2019;61(1):79-88. https://mjms.mums.ac.ir/article_13786.html?lang=en
16. Gardner AA, Zimmer-Gembeck MJ, Skinner EA. Coping skills. In: Halpern-Felsher B, editor. *Encyclopedia of Child and Adolescent Health*. 1st edition. Oxford: Academic Press; 2023. p. 257-267. <https://www.elsevier.com/books/encyclopedia-of-child-and-adolescent-health/halpern-felsher/978-0-12-818872-9> <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818872-9.00029-7>
17. Lazarus RS. Coping Theory and Research: Past, present, and future. *Psychosomatic Medicine*. 1993;55(3):234-247. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8346332/> <https://doi.org/10.1097/00006842-199305000-00002>
18. Folkman S, Lazarus RS. The relationship between coping and emotion: Implications for theory and research. *Social Science & Medicine*. 1988;26(3):309-317. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0277953688903954> [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(88\)90395-4](https://doi.org/10.1016/0277-9536(88)90395-4)
19. Mohammadi H, Sepehri Shamlou Z, Asghari Ebrahim Abad MJ. [The effectiveness of Group Emotional Schema Therapy on decreasing loneliness and rumination in divorced women]. *Journal of Woman and Family Studies*. 2019;7(2):115-136. https://jwfs.alzahra.ac.ir/article_4481.html?lang=en
20. Rahimzadeh S, Pouretamad HR, Asgari A, Hojjat MR. [Conceptual basics of loneliness: A qualitative study]. *Developmental Psychology (Journal of Iranian Psychologists)*. 2012;8(30):123-141. <https://www.sid.ir/paper/101384/en>
21. Beigi J, Khodadadi R. [Assessing the effect of divorce on the victimization of women Tabriz city]. *Woman and Family Studies*. 2021;9(1):1-

28. https://jwfs.alzahra.ac.ir/article_5762.html?lang=en
22. Ghadimi Azad R, Emami Sigaroudi A, Bostani Khalesi Z, Kazemnezhad Leiili E. [Relationship between social exclusion and post-divorce adjustment in Iranian women]. *Health Education and Health Promotion*. 2021;9(1):73-78. https://hehp.modares.ac.ir/browse.php?a_id=50491&slc_lang=en&sid=5&ftxt=1&html=1
23. Wright MR, Hammersmith AM, Brown SL, Lin IF. The roles of marital dissolution and subsequent repartnering on loneliness in later life. *Journals of Gerontology*. 2020;75(8):1796-1807. <https://academic.oup.com/psychsocgerontology/article/75/8/1796/5573991> <https://doi.org/10.1093/geronb/gbz121>
24. Kaleta K, Mróz J. Posttraumatic growth and subjective well-being in men and women after divorce: The mediating and moderating roles of self-esteem. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2023;20(5):3864-3878. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36900875/> <https://doi.org/10.3390/ijerph20053864>
25. Jeloyari F, Kazemian S, Naeimi E, Motamedi A. [A qualitative assessment of strategies affecting adaptability in the post-divorce adaptation process: Knowledge based on the experience of divorced women]. *Journal of Psychological Science*. 2021;20(105):1513-1534. <https://psychologicalscience.ir/article-1-1399-en.pdf> <https://doi.org/10.52547/JPS.20.105.1513>
26. Esmaeili M, AkhondiDarzi M, Kazemian S. [Qualitative investigating of effective factors on adjustment during post-divorce situation among divorced women (phenomenological study)]. *Woman and Culture*. 2017;9(34):37-62. <https://www.magiran.com/paper/2127857?lang=en>
27. Bastani S, Gholamzadeh Jofreh M, Sodani M. [Lived experience of Iranian women and men's adjustment to divorce: A qualitative study]. *Journal of Counseling Research*. 2022;21(82):5-31. https://iran-counseling.ir/journal/browse.php?a_id=1636&slc_lang=en&sid=1&printcase=1&hbnr=1&hmb=1
28. Kang H. Sample size determination and power analysis using the G*Power software. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*. 2021;18(1):17-29. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34325496/> <https://doi.org/10.3352/jeehp.2021.18.17>
29. Fisher BF. *Identifying and Meeting Needs of Formerly-married People Through a Divorce Adjustment Seminar*: Bruce Franklin Fisher. Colorado: University of Northern Colorado; 1976. https://books.google.com/books/about/Identifying_and_Meeting_Needs_of_Formerl.html?id=CiOiwgEACAAJ
30. Yasumitsu J, Satoko A. Reliability and validity of the Fisher Divorce Adjustment Scale: Japanese and Japanese Short Versions. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2020;61(7):487-503. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2020.1768493?journalCode=wjdr20> <https://doi.org/10.1080/10502556.2020.1768493>
31. Slanbekova GK, Kabakova MP, Duisenbekov DD, Mun M, Kudaibergenova S. Testing of the "Fisher Divorce Adjustment Scale" for Russian sample in Kazakhstan. *Asian Social Science*. 2015;11(6):83-91. <https://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/view/45377> <https://doi.org/10.5539/ass.v11n6p83>
32. Asanjarani F, Jazayeri R, Fatehizade M, Etemadi O, de Mol J. Examining the reliability and validity of the Fisher Divorce Adjustment Scale: The Persian version. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018;59(2):141-155. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10502556.2017.1402653> <https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1402653>
33. Khojasteh-Mehr R, Afshari F, Rajabi G. [Effectiveness of forgiveness training and post divorce adjustment of women]. *Women's Studies Sociological and Psychological*. 2012;10(1):37-60. https://jwsp.alzahra.ac.ir/article_1411_acb1b076285cffa7956c5bc0417bb875.pdf
34. Endler N, Parker J. Assessment of multidimensional coping: Task, emotion, and avoidance strategies. *Psychological Assessment*. 1994;6(1):50-60. <https://psycnet.apa.org/record/1994-27897-001> <https://doi.org/10.1037/1040-3590.6.1.50>
35. Choi Y, Moon E, Park JM, Lee BD, Lee YM, Jeong HJ, Chung YI. Psychometric properties of the Coping Inventory for Stressful Situations in Korean adults. *Psychiatry Investigation*. 2017;14(4):427-433. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28845169/> <https://doi.org/10.4306/pi.2017.14.4.427>
36. Mohebi S, Shokri O, Khodaei A. [Psychometric analysis of the Coping Inventory for

- Stressful Situations-Short Form (CISS-SF) among students]. Quarterly of Educational Measurement. 2020;10(40):87-113. https://jem.atu.ac.ir/article_12159.html?lang=en
37. Shokri O, Taghilou S, Geravand F, Paezi M, Molaei M, Abd Elahpour M, Akbari H. [Factor structure and psychometric properties of the Farsi version of the Coping Inventory for Stressful Situations (CISS)]. Advances in Cognitive Sciences. 2009;10(3):22-33. <https://icssjournal.ir/article-1-484-en.html>
38. Russell D. UCLA Loneliness Scale (version 3): Reliability, validity, and factor structure. Journal of Personality Assessment. 1996;66(1):20-40. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8576833/> https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6601_2
39. Arimoto A, Tadaka E. Reliability and validity of Japanese versions of the UCLA Loneliness Scale version 3 for use among mothers with infants and toddlers: A cross-sectional study. BMC Women's Health. 2019;19(1):105-112. <https://doi.org/10.1186/s12905-019-0792-4>
40. Bahirayi H, Delavar A, Ahadi H. [Standardization of UCLA Loneliness Scale (version 3) on students attending universities in Tehran]. Applied Psychology. 2006;1(1):6-18.
41. Zarei S, Memari AH, Moshayedi P, Shayestehfar M. [Validity and reliability of the UCLA Loneliness Scale version 3 in Farsi]. Educational Gerontology. 2016;42(1):49-57. https://www.researchgate.net/publication/281753368_Validity_and_Reliability_of_the_UCLA_Loneliness_Scale-Version_3_in_Farsi <https://doi.org/10.1080/03601277.2015.1065688>
42. Zarei F, Solhi M, Merghati-Khoei E, Taghdisi MH, Shojaeizadeh D, Taket AR, Masoomi R, Nedjat S. [Development and psychometric properties of Social Exclusion Questionnaire for Iranian divorced women]. Iranian Journal of Public Health. 2017;46(5):640-649. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5442277/>
43. Jalili R, Ebrahimi Manesh M, Khezri E, Mirjalili SMA. [A phenomenological investigation of women's interpretation of life after divorce]. Journal of Social Continuity and Change. 2022;1(2):261-278.